

anekdotisch Overleden dichter

Wim Brands (1959-2016) is bij de fervente boekenlezer vooral bekend als presentator van het zondagse tv-programma *VPRO Boeken*. Dat Brands ook een verdienstelijk dichter was, is bij veel minder mensen bekend. Precies een jaar na zijn zelfgekozen dood bezorgen zijn vrouw Monique Edelschaap en dichter/redacteur Thomas Verbogt de verzamelde gedichten van Brands. Een bonte verzameling van veelal melancholisch getoonzette, aftastende, soms rake observaties in een bescheiden taal waarvan ik me voorstel dat die helemaal bij de dichter past. *Nu weet ik het dan: / mijn vader / was een vogel, een gierzwaluw / die valt om te vliegen / en niet meer vliegt als hij grond / raakt.* Bij de plaatsing van zijn vroege gedichten in *Hollands Maandblad* meende redacteur K.L. Poll dat Brands 'over het talent beschikte om een rudimentaire anekdotiek te verwoorden'. Het is een treffende

omschrijving van de vaak prozaïsche manier waarop Brands het alledaagse leven waarnam. Geen grote woorden, maar oog voor details. Daarom zijn de teksten van Wim Brands ook zeer leesbaar voor mensen die nooit 'iets' met gedichten menen te hebben. Begin de eerste verkenning dan bij zijn vroege gedichten, om vervolgens via de in opdracht van de gemeente Amsterdam geschreven gedichten voor anonieme overledenen te eindigen bij de 'vadergedichten' – de vader van Wim Brands pleegde ook zelfmoord. Bijvoorbeeld *De jas: Maar eerst is er een oude jas. Nu hangt hij / aan de kapstok, binnenkort wordt hij / verbannen naar het hok. En eerst is een avond waarop ik aarzel / naar buiten te gaan. Buiten is het koud. / In gedachten trek ik voor het eerst / die oude jas aan. Ik ben alleen op straat. / Wie had dat durven hopen. Ik kijk / in de ruiten en zie / voor het eerst mijn vader in deze stad lopen. / 'Waar ga je heen?' 'Nergens heen.' / 'Dan gaan we dezelfde kant op.'*

————— 🌻🌻🌻
Verzamelde gedichten, Wim Brands, uitgeverij Van Oorschot, € 27,50

bijbel Ander licht

Drie remonstrantse theologen nodigen ons in *Weg met de bijbel* uit de bijbel (opnieuw) te lezen, te bekijken met 'andere ogen'. Ze doen dat aan de hand van enkele thema's zoals ouderenzorg, armoede, schuld en vergeving en de natuur, met name de opwarming van de aarde. Uitgangspunt is steeds een tekst uit de bijbelse verhalen, die gelezen wordt in het licht van maatschappelijke problemen van vandaag de dag. Vooraf geven de auteurs een waarschuwing: wees

kritisch, niet alles waarover de bijbel schrijft is mooi en goed. Immers, homofobie, misogynie (vrouwenhaat), slavernij en apartheid werden ooit – en soms nog steeds – met de bijbel in de hand verdedigd. Ook wijzen de auteurs op de mogelijkheid bijbelverhalen te lezen vanuit het perspectief van seksuele diversiteit, bijvoorbeeld het verhaal van de Emmaüsgangers. Hoe gaan de theologen te werk? Een voorbeeld. Een theologische denkrichting in opkomst is de eco-theologie, die zich richt op de zorg voor het milieu en de angst voor de effecten van klimaatverandering. De auteurs vragen zich af of er in de bronnen van onze cultuur en onze religie een element is waardoor de opwarming van de aarde mogelijk is geworden. Hierbij zoeken ze passende bijbelteksten, zoals Genesis 1 waarin de aarde een paradijs is. Maar verderop gaat het mis, uitmondend in de zondvloed. De ondertitel van het boek: 'Gids voor vrijzinnig bijbellezen', wekt wellicht de indruk dat het boek alleen bedoeld is

voor de vrijzinnige geloofsgemeenschappen. Maar waarom zou dit niet een boek zijn voor alle gelovigen – en trouwens ook voor niet-gelovigen? Alleen de titel is al uitdagend genoeg. Om te zeggen dat het boek een page-turner is gaat misschien te ver, maar het is alleszins de moeite waard er kennis van te nemen. De schrijvers bekijken de bijbel inderdaad met andere ogen.

Bart Smits
————— 🌻🌻🌻
Weg met de bijbel, Sigrid Coenradie, Bert Dicou, Anne Claar Thomasson-Rosingh, uitgeverij Boekencentrum, € 16,99

eilandgevoel Eerbetoon

'Dag lief, fijn eiland' schreef Jan Wolkers op 31 mei 1969 in zijn dagboek toen hij op de boot naar Den Helder stond. Hij ervoer hoe 'onsterfelijk mooi' Texel was en besloot in 1980 zich definitief op het eiland te vestigen. De geboren Texelaars Arnold en Erik van Bruggen verzamelden 23 odes aan Texel van bekende en ook minder bekende schrijvers. Daarom zou een korte introductie van de schrijvers leuk geweest zijn. Bij Frits van Exter roept Texel 'ernstige behoudzucht op', terwijl Maarten van Rossem op de korte boottocht al 'een soort existentiële transformatie' ondergaat. Thijs Broer beschrijft op scherpzinnige wijze hoe het aanspoelen van bultrug Johannes leidde tot een 'walvisprotocol'. En Douwe Draaisma verhaalt van de 'Russenoorlog' die enkele weken voor het einde van de Tweede Wereldoorlog ongeveer veertienhonderd mensen het leven kostte. Georgische soldaten in Duitse dienst kwamen in opstand tegen hun Duitse bevel-

hebbers. 'Alle Georgier sofort liquidieren', zo klonk het commando uit de Berlijnse bunker van Adolf Hitler. Naast deze schets van een voor velen onbekende geschiedenis balanceert de bundel vooral tussen verhalen vol behoudzucht – teveel toeristen – en bewondering. Zoervaart Maarten van Rossem het eiland in een honingpotje: 'Voor mijn neus op mijn bureau staat voor noodgevallen een klein potje Texelse heidehoning. Ik heb het dekseltje eraf geschroefd en ruik: TEXEL!'

————— 🌻🌻🌻
Dag lief fijn eiland – 23 schrijvers over Texel, samenstelling Arnold en Erik van Bruggen, uitgeverij Brandt, € 18,50

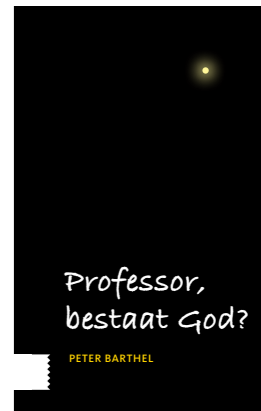
over God Wetenschap en religie

Velen van ons zullen niet wakker liggen van het volgende citaat uit Peter Barthel's boekje *Professor, bestaat God?*: 'Het gaat in de bijbel om zinnige, of liever diepzinnige, verhalen die we niet letterlijk moeten nemen. De bijbelse verhalen hebben

een diepere achtergrond en een boodschap. God is een ervaring, een bezieling.' In 2014 bestond de Rijksuniversiteit Groningen vierhonderd jaar. Ter gelegenheid hiervan mochten vragen worden gesteld: '400 vragen aan de rug'. De zevenjarige Anco kwam met de vraag: 'Bestaat God – kan de universiteit dat uitzoeken?' De vraag kwam terecht op het bureau van sterrenkundige Peter Barthel. Hij verwerkte zijn antwoord in een lezing die later werd gepubliceerd in dagblad *Trouw*. Dit leidde tot vele, nogal gevarieerde reacties. Van 'Ik leuter toch ook niet over zwarte gaten?' tot de reactie van een gepensioneerd hoogleraar theologie die blij was dat nu eens niet een theoloog, maar een exact wetenschapper de vraag naar het bestaan van God had beantwoord. Barthel noemt zichzelf een *hardcore* natuurwetenschapper. Fascinatie en verwondering vindt hij onontbeerlijke eigenschappen voor zijn werk. Tegelijk is het van belang goed na te denken over de verhouding religiewetenschap. 'Wetenschap gaat over de feiten, religie wil daar betekenis, de 'Geest', aan toevoegen. Zij sluiten elkaar niet uit, het zijn complementaire vormen van levensbeschouwing', aldus Barthel. Verwondering is echter niet genoeg. Uiteindelijk leidt de vraag naar God naar een belangrijke vraag voor de mens: 'Wat dóe jij?' De bezielende Geest doet een dringend appél op ons het goede te doen, liefde uit te stralen.

In het prachtig uitgegeven boekje staan mooie foto's uit het heelal. Met verwondering heb ik ze bekeken, en daar gaat het Barthel om! *Jehannes Regnerus*
————— 🌻🌻🌻
Professor, bestaat God?, Peter Barthel, uitgeverij Amsterdam University Press, € 9,95

Boeken- en bladenredacteur: Martin Maassen, martin.maassen@doopsgezind.nl
Tenzij anders vermeld zijn de bijdragen op deze pagina's van zijn hand.

🌻 De zonnetjes bij de besproken boeken en bladen geven de waardering van de recensent weer. Die kan uiteenlopen van één zonnetje (niet best) tot vijf (mag op uw nachtkastje niet ontbreken).